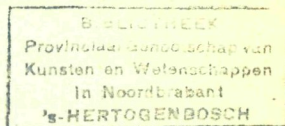
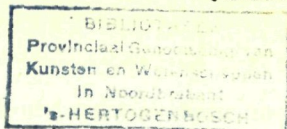

Heemkunde-Kring „Peelland”

te Helmond

secr. C. v. Bokhoven
Oostende 31 a
HELMOND

EXCURSIE OIRSCHOT - MIDDELBEERS

zondag 27 november 1960

Zoals U ziet, houden we binnenkort een tocht per autobus naar Oirschot en "de Beerzen", een der vele mooie streken van Brabant. In Middelbeers zullen we kennis maken met de enige vrouwelijke Burgemeester van ons land, die ons zal vertellen over haar woonplaats, over haar mensen en vooral over haar werk. i. c. de wijze, waarop zij als vrouwelijke bestuurder haar bestuursstaak ziet en uitvoert.

Tijdens de spontane ontvangst, die ondergetekende onlangs (zonder voorafgaande aankondiging) in haar huis ten deel viel, heeft Mevr. Smulders op een allerprettigste wijze al beloofd, dat zij ons gaarne wil ontvangen en, indien mogelijk, nog iets van en in haar gemeente zal laten zien.

Ook Burgemeester Steger van Oirschot bleek direkt bereid te zijn ons op zijn gemeentehuis - op zijn Brabants - te ontvangen om ons het een en ander over zijn prettige woonplaats te vertellen zoals zijn Collega's in Gemert, Bakel, Heeze en Leende al vóór hem deden.

Over de beroemde Oirschotse kerk van St. Petrus Banden, die weer gerestaureerd is, behoeven wij U niets te zeggen. Misschien is er iemand aanwezig voor de benodigde toelichting, die men e. v. zou wensen.

Tenslotte zal Pater van Elswijk van de Paters Montfortanen ons het historische middenstuk van het klooster laten zien, alsmede de later aangebouwde vleugels en de kapel met haar wandschilderingen. In de recreatiezaal zal ons de koffie worden aangeboden om het meegebrachte brood hier te kunnen nuttigen.

Gezien de toenemden belangstelling voor onze excursies, enerzijds te prijzen, en mede door de beperkte reis- en ontvangstmogelijkheid, ander-

zijds te betreuren, kunnen wij helaas op onze volgende tochten niet meer het grote aantal deelnemers toelaten, zoals in Den Bosch onlangs geschied is (60 deelnemers). Tot onze spijt moeten wij ons beperken tot het maximum-aantal van 48 deelnemers voor de toekomstige excursies. Ook deelnemers per wagen moeten wij in het vervolg uitsluiten, daar ons gebleken is, dat gastheren en gastvrouwen, die ons ontvangen willen, meestal niet verder willen gaan dan tot ong. 40 gasten. Een uitzondering heeft het Bestuur gemaakt voor de wagen van de excursie-leider in verband met organisatorische redenen.

Daarom geldt nu voor de volgende excursies: maximaal kunnen zich 48 leden opgeven. Deze worden in volgorde van binnenkomst genoteerd en diegenen, die als No 49 e.v. binnenkomen, krijgen bericht, dat zij helaas niet mee kunnen.

S p o e d i g e aanmelding voor de excursies is dus gewenst.

V o o r de excursie Oirschot-Middelbeers gelieve men zich op te geven vóór 24 november bij de Heer Ch.v.Bokhoven, Oostende 31a.

z i e i n l i g g e n d deelnemingsformulier.

P R O G R A M

Excursie Oirschot-Middelbeers

Vertrek van de Leeszaal	1.00 uur
Aankomst Middelbeers	2.00 uur
Ontvangst door Edelachtbare Burg.Mevr.Smulders tot	3.00 uur
Aankomst Oirschot	3.30 uur
Bezichtiging Kerk St.Petrus Banden	tot 4.00 uur
Ontvangst door Edelachtbare Burg. Steger	tot 5.00 uur
Aankomst Klooster Paters Montfortanen	5.30 uur
Bezichtiging o.l.v. Pater van Elswijk, waarna	
Koffietafel	6.15 uur
Vertrek Oirschot	7.00 uur
Aankomst Helmond	8.00 uur

Wij rekenen weer op een behoorlijke deelname van onze leden, ook al is het weer nu minder gunstig dan bij vorige tochten. De kosten bedragen per deelnemer f 2,50 (alles inbegrepen). Gelieve U spoedig op te geven.

p r e t t i g e r e i s

P.H.

E U W E L E D E N

Heer H.J. Olthuis. Eikendreef 63. Helmond.
 Heer J.Ottenheym. Pastoor van Leeuwenstr. 94. Helmond
 Heer N.Theuns. Dr. Kuyper Plantsoen 4 . Helmond
 Heer Jozef van Asten. p.a. Hotel van Tilburg. Helmond
 Heer P.v.Rooij. Broekwal 31 b. Helmond.
 Heer J.Dirks. Ameidestr. 1 Helmond.
 . van der Vorst. Heistraat 21. Helmond
 . A.Seelen. Houtse Parallelweg 18 Helmond.

ankt als lid:

Heer A.Gruyters. Dirck Boutsstr. 25. Helmond.
 Heer C.F.Smits. Eksterstr. 28. Helmond.
 Heer W.van der Lande. Stiphoutse weg 14 Helmond.
 r. van der Heyden. Emmastraat 13. Helmond.

D E D E L I N G

De Kring is voornemens in januari a.s. een bezoek te brengen aan het Gemeentearchief. Er zal voor deze gelegenheid een expositie worden ingericht van oude archiefstukken en drukwerken. De Archivaris de Heer C.v.Bokhoven zal een korte inleiding houden en de nodige toelichting geven bij de oude stukken. Er zal tevens gelegenheid zijn een rondgang door het Kasteel-Raadhuis te maken.

E L M O N D E R S K A T T E N D O N D E R S

De spotnamen op steden en dorpen leveren meermalen belangrijk materiaal voor de oegere gesteldheid van een streek en haar bewoners. Die spotnamen berusten, volgens schrijver, grotendeels op een bekrompen gevoel van plaatselijke genoegzaamheid en laatschuldigheid, dat ruime wederzijdse waardering, ja, zelfs erkenning van elks- en stamgenootschap belet. Zij zijn dikwijls ontstaan uit kleingeestig chauvinisme en minder vriendelijke verhouding vooral tot naburige steden en dorpen in een tijd van enge beslotenheid in dorps- en stadsgemeenschap bij gemis aan verkeeremogelijkheden. Die afgekeerdheid moet men echter niet te hoog aanslaan.

De spotnaam lijkt veelal bozer dan de bedoeling ervan en is niet zelden slechts een uiting van schalkse spotlust, soms zelfs een ere-naam. In vele gevallen hangen de spotnamen samen met een dominerende karaktertrek van de bevolking, zoals vasthoudendheid, sluwheid, bekrompenheid, die door burens scherper wordt opgemerkt dan voor eigenheimers.

Dikwijls berusten de namen op een geschiedkundig feit, op het gemeentewapen, op een belachelijk voorval, op een bijzondere tak van handel of nering.

De spotnamen zijn uiteraard talrijk in streken met een opgewekte bevolking, die timistisch tegen het leven aankijkt, en zich in guitigheden verlustigt. In Friesland kan het partikularisme, dat zo dikwijls in twist en tweedracht zich uitte, veel spotnamen hebben doen ontstaan.

Pater L.v.Miert S.J. was de eerste, die op uitgebreider schaal over "Spotnamen Noordbrabantsche plaatsen" schreef in het tijdschrift Studiën (N.R. 52ste jrg). Volgens hem komen in westelijk Noord-Brabant veel minder spotnamen op plaatsen voor in het oostelijk gedeelte.

Voor Helmond wordt als bekend verondersteld de spotnaam "Kattendonders", waarbij het rijmpje past:

Hellemonders
Kattendonders
Vlooienbijters
Keienschijters

De twee laatste epitijeta hebben betrekking op veler armoedig bestaan eertijds in en sloppen bij a-sociale toestanden, terwijl de bestrating in de steden door de dorpingen aanvankelijk beschouwd werd als teken van hovaardij, die ze viesmoes beschimpten.

H. A. E. ontstond de bijnaam van "Kattendonders".

Hermans in zijn "Geschiedkundig Mengelwerk van Noordbrabant" II 333, dacht, het vroegere katknuppelen op Vastelavond en bij andere gelegenheden de spotnaam waarschijnlijk deed ontstaan. Hiertegen opponeerde Jhr. Mr. H. B. Martini van Geffen in "De Tijd" (1874, blz. 63, 34) dat het katknuppelen te algemeen was, dan dat de bewoners van plaats daar uitsluitend om gescholden konden worden. Hij wijst op de vroegere barheid van het katten-verbranden. Een houten kooi of tenen korf werd vol katten gesloten en aan een wip gehangen, waar een groot vuur onder aangelegd werd. Men wipte de katten uit de vlammen en martelde op die wijze de arme katten dood. Die afschuwelijke renmishandeling hield verband met het bijgeloof, dat men katten beschouwde als verdorpingen de heksen, demonische dieren. Zo kon dat verbranden opgevat worden als verdorpingen duivelsdienst en hekserij. Demonische dieren werden bijwijlen in de tijd van de heksen

an, evenals van hekserij en toverij betichte vrouwen, doorhet gerecht tot de vuur-
od veroordeeld. Daarom is het best-mogelijk, meent van Geffen, dat de Helmonders
naam van Kattendonders in oude tijd voor een "ere-titel" kunnen gehouden hebben
s duivelbanners.

Mij dunkt, dat bij deze redenering de volksmentaliteit te hoog wordt aangeslagen.
paalde dierenmarteling gold, zelfs in beschaafde kringen, tot in de zeventiende
uw, als een berucht volksvermaak. Men denke slechts aan het gans-trekken en de ha-
ngevechten, ook in Noord-Brabant bekend, evenals in Limburg.

Dr. H.H.Knippenberg.

E E N A N N E X A T I E N O D I G (1829)

19 december 1828 richtten Ged. Staten van Noord-Brabant aan verschillende gemeen-
besturen de vraag wat hun mening was betreffende een vereniging met andere gemeen-
en. In de gemeenteraadsvergadering van Helmond van 3 febr. 1829 werd hierover gede-
bereerd en aan G.S. geantwoord:

"dat deze gemeente op zich zelve groot is en nog is toenemende, dat de om-
"liggende gemeenten op zoo verre afstand van deze zijn gelegen, dat voor
"dezelve zoodanige vereeniging ongelegenheden zouden baren en diensvolgens
"daartoe ook wellicht niet zouden genegen zijn....

"dat eene vereeniging of ineensmelting met eenige naburige gemeente niet
"verkieslijk is en daarbij niet ligtelijk zoude tot stand te brengen zijn
"terwijl naar hun inzien de omliggende gemeenten voor zich daarin meerder
"ongelegenheden dan voordeel zullen onderstellen.

en kleine eeuw later in 1920 werd een dergelijke vraag opnieuw aan diverse gemeenten
esteld. Ook toen is er hier en daar zwaar over geboemd en daarbij is het ook
oen weer op veel plaatsen bij gebleven.

J. Heeren.

I T D E S T A D S R E K E N I N G E N E N R E S O L U T I E N

In de stadsrekening van 1786 wordt onder het hoofd "Elfde Cappittel van allerhande
aken waarvan hier geen Cappittel is gemaakt" (wij spreken tegenwoordig van onvoor-
ziene uitgaven) de volgende uitgave vermeld:

"Regenten hebben bij resolutie van 21 juli 1786 goedgevonden, dat tot we-
"ring van de ongehoorde bedelarijen en betere naleving van het placcaat

"van Hun Hoogmogenden van 14 Juli 1775 een aantal koperen plaatjes met het wapen dezer stad zal worden gemaakt om aan ieder d"gepermitteerde bedelaars te worden ter hand gesteld. Geordonne" is, dat zonder bezit van genoemd plaatje geen persoon binnen d"jurisdic tie dezer stad zal mogen bedelen. De rendanten hebben"gevolge van dien betaald aan den Koperslager O.A.Bragard de sc"van vijftien gulden en elf stuivers ter voldoeninge voor het m"ken van 50 stuks van gezegde plaatjes.

De regenten waren ingevolge placcaat van 1775 gemachtigd om aan personen die do"ouderdom of lichamelijke gebreken niet in staat waren arbeid te verrichten, een permissie tot bedelen te verlenen vermits zij voorzien waren van een kenteken.

Zoals zij zelf bekennen, hadden zij tot heden niet veel aandacht aan de voor"schriften geschonken. (Dat gebeurde trouwens in veel gevallen. v.B.) Maar nu"het getal bedelaars onrustbarend steeg, besloot men het placcaat streng toe"passen. De bedelaars moesten het plaatje, waarop het wapen der stad, op hun"borst dragen en mochten slechts 1 maal per week en wel Vrijdags rondgaan om"aalmoezen te vragen. De burgers mochten slechts aalmoezen geven aan hen, di"voorzien waren van de officiële penning. Wie dit gebod overtrad werd gestra"met een boete van 1 gulden en 10 stuivers. Dit bedrag kwam voor 1/3 ten goe"aan de Officier van Justitie, 1/3 voor den aanbren ger en 1/3 voor den Arme.

(Resolutie 21 Juli 1786)

K A N een onzer leden een bedelaarspenning als hiervoor genoemd voor het gemeen"lijk Museum bemachtigen ?

C.van Bokhoven.

HELMONDSE GENEESHEREN ONTVANGEN DE GOUDEN MEDAILLE VOOR KOEPOKINENTING

De eerste proef met koepokinenting geschiedde in 1796 door Edward Jennings, een Engels arts en natuurkundige. Na veel strijd werd zijn methode algemeen aangenomen. De gevreesde ziekte verdween.

Konink Napoleon zag het grote nut van inenting in en vaardigde in 1808 een decreet uit over het gebruik der vaccine. Het decreet hield geen algemene verplichting tot inenting in. Wel moesten bestuurders van openbare gestichten, die ten laste van het openbaar belang onderhouden werden of gesubsidieerd werden, zorgen, dat de verpleegden ingeënt. Ook de militairen moesten gevaccineerd worden.

Artikel 7 van het decreet bepaalt:

„Jedelijk zal in ieder departement aan elk der drie doctoren of chirurgijns, welke het grootste getal personen zullen hebben gevaccineerd, zonder daarvoor enige beloning ontvangen te hebben, mits het getal der door hen gevaccineerden meer dan 100 bedraagt, worden uitgereikt een gouden medaille ter waarde van tien ducaten.

Volgens dit artikel is aan twee Helmondse geneesheren de gouden medaille toegekend: aan Dr. R. H. Donkers in 1826 en aan Dr. de Ruiter in 1828.

De toewijzing der medaille aan Dr. Donkers geschiedde in een daarvoor speciale belegde vergadering op 19 mei 1826.

Op elke wijze de medaille aan Dr. de Ruiter is overhandigd, heb ik niet kunnen na-

De maanden geleden echter heeft de Gemeente de penning van Dr. de Ruiter op een veiling aangekocht en geplaatst in het gemeentelijk museum. Het is een massief gouden medaille van 40 mm en weegt 29,8 gram. Op de voorzijde een koe met daarboven een koninklijke kroon; de keerzijde vermeldt:

Aan G. de Ruiter, Heelmeester te Helmond. 1828.

Dr. Donkers was enige jaren geneesheer te Helmond. Hij vertrok in 1827 naar 's-Hertogenbosch.

Dr. de Ruiter werd geboren te Rhenen in 1801. Aanvankelijk oefende hij de praktijk

uit te 's-Hertogenbosch en vestigde zich in 1828 in Helmond. De Ruiter was zeer bekwaam genees-, heel- en verloskundige, die bij ieder bemind was.

Hij was een zeer sociaal voelend mens.

Vele jaren oefende hij de armenpraktijk uit tegen een zeer geringe vergoeding. Verscheidene jaren heeft hij ook als Wethouder de belangen van onze stad gediend.

Als een blijvende herinnering aan zijn verdienste besloot de Gemeenteraad op 23 november 1925 een straat naar hem te vernoemen.

Dr. de Ruiter overleed te Helmond op 28 juni 1880.

C.v. Bokhoven.